

pregledni članek
prejeto: 5. 9. 2001

UDK 592/599(497.4)

ALI JE *RUPPIA CIRRHOSA* (PETAGNA) GRANDE EDINI SLOVENSKI PREDSTAVNIK TEGA RODU?

Nejc JOGAN

Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, SI-1000 Ljubljana, Večna pot 111

E-mail: nejc.jogan@uni-lj.si

IZVLEČEK

Prispevek obravnava problematiko rodu rupij (*Ruppia*) v Sloveniji. Izkazalo se je, da je na slovenski obali razširjena le vrsta *Ruppia cirrhosa*, za katero so avtorji druge polovice 20. stoletja uporabljali napačno ime *R. maritima*, medtem ko prava *R. maritima* na območju Slovenije še ni bila najdena, vendar njeno pojavljanje tod ni izključeno.

Ključne besede: *Ruppia cirrhosa*, *Ruppia maritima*, ključ za določevanje, Slovenija

RUPPIA CIRRHOSA (PETAGNA) GRANDE È VERAMENTE L'UNICO RAPPRESENTANTE DI QUESTO GENERE IN SLOVENIA?

SINTESI

L'articolo tratta il problema della presenza del genere *Ruppia* in territorio sloveno. Dopo un'accurata revisione di materiale d'erbario e di materiale fresco è stata confermata la presenza di un'unica specie, ossia *Ruppia cirrhosa*, erroneamente chiamata *R. maritima* dagli autori sloveni nella seconda metà del ventesimo secolo. Il fatto che la "vera" *R. maritima* non sia stata ancora trovata in territorio sloveno, non esclude la possibilità di un suo ritrovamento nell'area presa in considerazione.

Parole chiave: *Ruppia cirrhosa*, *Ruppia maritima*, chiave per la determinazione, Slovenia

UVOD

Rupija (*Ruppia*) je rod, na katerega v Sloveniji ne naletimo ravno vsak dan, saj njegovi predstavniki uspevajo le v obmorskih predelih, kjer pa se v plitvih bazenih in jarkih s somornico lahko pojavljajo kar množično. Celinski botaniki zatoorej to rastlino - zaradi razmeroma redkih srečanj z njo - kar pridno nabiramo in tako sem pred kakima dvema letoma med nabiranjem materiala v Strunjanu postal pozoren na dolge, spiralasto ukrivljene plodne peclje, za katere sem vedel, da so značilni za vrsto *R. cirrhosa*, ki dotodaj za Slovenijo še ni bila navedena (Sl. 1).

RAZLIKOVANJE VRST V RODU RUPPIA

S pomočjo različne tuje določevalne literature (Casper & Krausch, 1980; Dandy, 1980; Seil & Murrell, 1996) sem nabrani material kasneje lahko tudi nedvomno določil za *R. cirrhosa*, ko pa sem želel material primerjati tudi s herbarijskim materialom iz svojega lastnega herbarija in iz herbarija Ljubljanske univerze (LJU), sem presenečeno ugotovil, da v resnici ves na ozemlju Slovenije nabrani material pripada "novoodkriti" vrsti *R. cirrhosa* - polžasti rupiji. Poglejmo si, kakšne so razlike med obema omenjenima vrstama (ključ je sestavljen na

podlagi omenjenih del in preizkušen ter modificiran med revizijo herbarijskega materiala):

1 Listi okoli 0,5 mm široki, večinoma konicasti ali z nepravilno nazobčanim vrhom, listne nožnice niso napihnjene, cvetenje protogino (?), pod vodo, oprasitev večinoma avtogamna, cvetni klas 1-2 mm dolg, prašnice 0,5-1 mm dolge, pelodna zrna okoli 60 μ m dolga, pecelj socvetja ob zrelosti plodov nikoli polžasto zvit, (0,5) 1-3 (5) cm dolg, največ dvakrat daljši od najdaljših pecljev plodov, plodovi 2-2,8 mm dolgi, zelo asimetrični, skorajda polmesečasti, zoženi v okoli 0,5 mm dolg kljunec, $2n=20$ (40?); tudi v somornici, na bolj blatnih tleh.

R. maritima L.

— Listi 0,5-1 mm široki, večinoma z zaokroženim do presekanim \pm pravilno drobno nazobčanim vrhom, cvetenje protandrično, nad vodo, oprasitev alogamna, cvetni klas 3-4 mm dolg, prašnice 1-2 mm dolge, pelodna zrna okoli 80 μ m dolga, pecelj socvetja ob zrelosti plodov večinoma razločno polžasto zvit, 4-30 (70) cm dolg, mnogokrat daljši od pecljev plodov, plodovi 2,7-3,4 mm dolgi, približno simetrični, jajčasti, zoženi v 0,5-1 mm dolg kljunec; $2n=40$ (60?); dobro prenaša visoke koncentracije soli, uspeva lahko v globlji vodi kot druga vrsta; na bolj peščenih tleh.

R. cirrhosa (Petagna) Grande

Sl. 1/Fig. 1: *Ruppia cirrhosa* (Petagna) Grande.

IN KAKO JE PRIŠLO DO TE NENAVADNE SITUACIJE V SLOVENSKI FLORISTIČNI VEDNOSTI?

Obmorsko rupijo (*R. maritima* L. = *R. rostellata* Koch, = *R. maritima* var. *rostrata* Agardh.) navaja Hayek (1933) za Kvarner, iz neposredne sosesčine Slovenije pa je znanih nekaj navedb s Tržaške obale (Marchesetti, 1896-97, sub *R. rostellata*!), kjer naj bi bila tudi edina vrsta tega rodu z nedavno potrjenim uspevanjem (Poldini, 1991). Na podlagi Pospichalove navedbe (Pospichal, 1897) o uspevanju pri Devinu jo ima Mayer (1952) navedeno tudi za slovensko (etnično!) ozemlje pod imenom *R. maritima* var. *rostrata*. Očitno se kasnejši avtorji, ki so obravnavali pojavljanje tega rodu na območju Slovenije, s problematiko varietet, ki jih omenja še Mayer, niso ubadali, in tako se od prve izdaje Male flore Slovenije dalje (Ravnik, 1969) navaja za Slovenijo preprosto "*R. maritima* L.". Že omenjena revizija herbarijskega materiala v herbariju LJU in avtorjevem herbariju ter terensko delo v zadnjih nekaj letih pa sta pokazala, da za zdaj ta vrsta (pojmovana v ožjem smislu) na ozemlju današnje Slovenije še ni bila najdena. Glede na njeno siceršnjo razširjenost pa jo lahko pričakujemo tudi na slovenski obali, kjer bi morali biti pozorni predvsem na brakične vode ob izlivih rek in potokov ter v jezeru v Fiesi.

Starejši viri, ki razlikujejo med obema taksonoma rupije, navajajo z jadranske obale tudi več rastišč polžaste rupije (*R. cirrhosa* (Petagna) Grande, = *R. maritima*

auct., non L., = *R. spiralis* L. ex. Dum.), za območje današnje Slovenije pa Pospichal (*ibid.*) sploh navaja izključno ta takson, ki ga sicer imenuje *R. maritima*, a iz omembe druge vrste pod imenom *R. rostellata* in iz opisa ("*...peduncoli fruttiferi molto lunghi rinvolti a spira alla base...*", *ibid.*: 516) je jasno, da je imel v mislih polžasto rupijo. Marchesetti (1896-97) vrst ne razlikuje. Tudi revizija herbarijskega materiala, nabranega v Sečoveljskih in Strunjanskih solinah ter v opuščeni solinah v Luciji, je v vseh primerih potrdila, da gre pri nas le za pojavljanje polžaste rupije.

Površen odnos slovenskih botanikov druge polovice dvajsetega stoletja do rupije, na katerega sem opozoril že v komentarju k prvi obravnavani vrsti, je opazen v več florističnih delih. Površno in celo napačno je ta rod predstavljen v prvih dveh izdajah Male flore Slovenije (Ravnik, 1969, 1984). Tu je rupija obravnavana kot "sladkovodna rastlina", ki raste v "stoječih vodah in mlakah", steblo naj bi imela "10 do 15 cm visoko" in "plodove oble"; ti so predstavljeni s sliko, ki pa niti približno ni podobna rupiji v fazi zrelosti plodov. Žal je obravnava tega rodu tudi v tretji izdaji Male flore Slovenije (Turk, 1999) skorajda dobesedno povzeta, le slika je nadomeščena z novo, ki je v resnici podobna plodeči obmorski rupiji. Tudi Wraber & Skoberne (1989) in kasneje Kaligarič (1990), ki so se ukvarjali z naravovarstveno problematiko rupije, niso opazili, da se pri nas pojavlja pravzaprav polžasta rupija in ne obmorska, kot navajajo.

IS *RUPPIA CIRRHOSA* (PETAGNA) GRANDE THE ONLY SLOVENE REPRESENTATIVE OF THE GENUS?

Nejc JOGAN

Department of Biology, Faculty of Biotechnology, SI-1000 Ljubljana, Večna pot 111

E-mail: E-mail: nejc.jogan@uni-lj.si

SUMMARY

The paper deals with the problem of occurrence of the genus *Ruppia* in the territory of Slovenia. After the revision of herbarium material and field sampling, the occurrence of *R. cirrhosa* has only been confirmed, for which the name *R. maritima* was misapplied by Slovene authors of the 2nd half of the 20th century. Despite the fact that the "real" *R. maritima* has not been recorded in the discussed territory as yet, its occurrence here is not improbable.

Key words: *Ruppia cirrhosa*, *Ruppia maritima*, key for determination, Slovenia

LITERATURA

- Casper, S. J. & H.-D. Krausch (1980):** Süßwasserflora von Mitteleuropa 23. Pteridophyta und Anthophyta, 1. Teil: Lycopodiaceae bis Orchidaceae. G. Fisher Verlag, Jena, Stuttgart, 403 pp.
- Dandy, J. E. (1980):** *Ruppia* L. In: Tutin, T. G. et al. (eds.): Flora Europaea 5. CUP, Cambridge, p. 11.
- Hayek, A. (1933):** Prodrromus Florae peninsulae Balcanicae 3. Berlin, 472 pp.
- Kaligarič, M. (1990):** Botanična podlaga za naravovarstveno vrednotenje slovenske Istre. Varstvo narave, 16, 17-44.
- Marchesetti, C. (1896-97):** Flora di Trieste e de' suoi dintorni. Trieste, 727 pp.
- Mayer, E. (1952):** Seznam praprotnic in cvetnic slovenskega ozemlja. Dela 5. SAZU, classis IV, Ljubljana, 427 str.
- Poldini, L. (1991):** Atlante corologico delle piante vascolari nel Friuli-Venezia Giulia. Direzione regionale delle foreste e dei parchi & Università degli studi di Trieste, Dipartimento di biologia, Udine, 899 pp.
- Pospichal, E. (1897):** Flora des Österreichischen Küstenlandes 1. Leipzig, Wien, 576 pp.
- Ravnik, V. (1969):** Zosteraceae - Zosterovke. V: Martinčič, A. & F. Sušnik (ur.): Mala flora Slovenije. CZ, Ljubljana, str. 406-409.
- Ravnik, V. (1984):** Ruppiaceae - Rupijevke. V: Martinčič, A. & F. Sušnik (ur.): Mala flora Slovenije. DZS, Ljubljana, str. 630.
- Sell, P. & G. Murrell (1996):** Flora of Great Britain and Ireland 5. CUP, Cambridge, 410 pp.
- Turk, B. (1999):** Ruppiaceae - Rupijevke. V: Martinčič, A., T. Wraber, V. Ravnik, N. Jogan, A. Podobnik, B. Turk & B. Vreš (ur.): Mala flora Slovenije. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana, str. 631.
- Wraber, T. & P. Skoberne (1989):** Rdeči seznam ogozrenih praprotnic in semenk SR Slovenije. Varstvo narave, 14-15, 9-428.